

crkva u svijetu

OSVRTI I PRIKAZI

POKLONIK ISTINE I VJERE

Domagoj Šubić

Prošle je godine HKD sv. Ćirila i Metoda u biblioteci *Novi vidici*, u prijevodu Radovana Grkca, izdalo intimnu knjižicu Jeana Guittona, zapravo njegovu ispovijed vjere i duhovnu oporuku, *Što vjerujem*. U povodu te prve (pretprošle godine objavljene) Guittonove knjige prevedene na hrvatski jezik osjećamo priliku i obvezu da našim čitateljima predstavimo religiozni humanistički lik toga istaknutog francuskog mislioca i vjernika, člana akademije besmrtnika, koji već pedesetak godina svojim životom i djelom svjedoči svoju vjeru i potvrđuje divan sklad u duši znanstvenika, vjernika i mislioca.

Izdanak stare kršćanske loze, rođen na samom početku našega stoljeća, mladi je Guitton rastao u skeptičnom ozračju liberalnih profesora i velikih preteča današnje sekularizacije. On će se tako, još kao dječak i poslije kao student i zreo intelektualac, iz dana u dan suočavati s novim duhom i modernim mentalitetom, sa skepsom i ateizmom našega stoljeća. Upravo zbog tih izazovnih skretanja, Jean Guitton se u svoj svojoj otvorenosti i humanističkom očekivanju bolje budućnosti iskreno podao istraživanju i utvrđivanju temeljnih pitanja i odgovora o čovjeku i njegovoj sudbini kroz intimnu i povijesnu problematiku vjerskih doživljaja i samih sadržaja vjere. Suvremenik Alaina i Maurrasa, poznanik Loisyja i Blondela, Guitton se, našavši se u vatri najoštrijih misaono-religioznih i društveno-etičkih sukoba, nesuzdrživo otvorio evanđeoskoj poruci, otkrivši u njoj potpunu istinu, svojski joj se posvetio i predao tako da je u samoj Francuskoj smatran jednim od »najreligioznijih duhova«. (Usp. Bedier-Hazard, Lit. fran., II, Larousse, Paris, 1949, str. 451.)

Prevarili bismo se, međutim, ako bismo pomislili da je taj dubokoreligiozni duh plod smirene naravi i slijepog prihvaćanja vjerskih poruka, ili, s druge strane, da je to samo prividni odraz samotnog mislioca i mistika. Iako se ne mislim dublje upuštati u rasudbu o Guittonovoj religioznosti i

vjeri, moram ovdje istaknuti ono što i on sam ističe: Njegovo uvjerenje i njegov kršćanski duh plod su i izraz dubokog razmišljanja i svjesnih spoznaja. Njegova je vjera, ne nijećući dimenziju dara Božjega, rezultanta prihvaćene vjere i njegovih dugih istraživanja, ponovnih potvrđivanja da je Bog dostupan ljudskoj spoznaji i da ga on spoznaje. »Ja sam se divio tome«, piše on, »što je katolicizam uvijek ispovijedao svoje uvjerenje u sposobnost razuma da spozna Boga.«

Baš ta čvrsta vjera, vjera zora, kako bih je nazvao, iako se nije nikada kolebala, silila je mladoga i poslije staroga Guittona da se neprestano obnavlja, da pretražuje i otkriva, da svoju misao i spoznaju priopćava i tako širi i priprema zdravu klimu za Božju poruku u ljudskim srcima.

Zaljubljen u apsolutnu istinu — siguran da ona postoji i da je dostupna ljudima — Jean Guitton je, još kao mlad dječak, postao poklonik Istine. Vjera i istina, zato, morale su u njegovim očima postati jedna te ista stvarnost. Stoga će on u najdubljoj vjeri postaviti sebi vrlo rano kritičko načelo i zadatak: »Kad odrastem, morat ću provjeriti je li istina ono što ispovijedaju moji roditelji i svećenici.« I doista, ostao je vjeran tome svojem mladenačkom zovu i obećanju. Nikada ga nije prestalo zanimati pitanje istine i vjere. Ali ne nipošto zbog osjećanja potrebe vlastite korekcije, nego zbog svojega intimnog poziva da vječno potvrđuje istinu i, praktično, da ukaže bratu čovjeku i svojem vremenu na dostupnost i opravdivost vjerskih sadržaja. U tom smislu se on u svojem djelu upuštao u znanstveno-povijesna pitanja i istraživao skladne odnose između vjere i ljudskog razuma.

Dubok mislilac i iskren vjernik, Guitton, filozof po zvanju, zadire u najteža religiozno-misaona područja i uspijeva, kritično i sigurno, izvesti na čistac bremenita pitanja i oštre kritike. Njegova religiozna svijest i kršćanski zanos, uz najveću snošljivost i poštovanje tuđeg mišljenja, uvijek će isticati i potvrđivati temeljna stajališta evandeoskih poruka. Njegove povijesno-filozofske studije (npr. *Vrijeme i vječnost u Plotina i sv. Augustina*, *Newmanova filozofija*) i eseji (*Esej o ljudskoj ljubavi*) upućuju na njegov humanističko-religiozni duh koji je težio utvrditi određene pojmove i vrednote te tako utrti put misaonoj afirmaciji religiozne prakse.

Najvažnije mjesto u Guittonovu opsežnom opusu zauzimaju svakako djela s područja religiozne problematike i potvrđivanja kršćanske misli. Navest ću ovdje samo neke naslove njegove serije od desetak svezaka *Moderna misao i katolicizam: Pogledi na religioznu uznemirenost, Kritika kritike, Problem spoznaje i religiozna misao, Pitanje Isusa: božanstvo i uskrsnuće*. Već ti naslovi, da ne nabrajamo druge, ukazuju na ozbiljnost i važnost problematike kojom se Guitton bavio. Suvremen i otvoren duh, on se tu suočio s kršćanskim gledištima i modernom kritikom i misli. To je čitava mala biblioteka u kojoj Guitton raščlanjuje i ponovno u snažnoj sintezi povijesnosti i misli zgušnjava i otkriva istinite vrednote, duhovne i misaone snage žive kršćanske vjere i njezine humane poruke. Vrstan poznavatelj modernoga mentaliteta i idejno-misaonih ukrštanja i osporavanja, Jean Guitton ne gleda stvari i probleme sa svojih čisto religioznih staja-

lišta. On im na mahove prilazi, kako to sam kaže, »sa svim oprezom i ateističkom metodom«, da bi tako bio što bliži istini i što uvjerljiviji u svojim zaključcima.

Poznanik, rekli smo, Loisyja i Blondela, učenik engleskog kardinala Newmana i poklonik lorda Halifaxa, obožavatelj Pougeta i kardinala Merciera, Guitton se zarana dao na ozbiljan posao kršćanskog i posebno katoličkog traženja putova i metoda koji šire kršćansko obzorje i posuvremenjuju Crkvu a da joj ne podgrizaju žile i ne pilaju grane na kojima je prolistala. Vjeran svomemu zovu istine u koju je jednako vjerovao kao što vjeruje i u Boga, vrlo rano će prihvatiti znanstvene metode i kritički pristup, ali se nikada neće dati zavesti modernističkim shvaćanjem da je subjektivizam najbolja istina i metoda. Stoga u njegovoj biblioteci *Moderna misao i katolicizam*, unatoč metodi religiozne kritike, odsijeva prozračna misao duboke vjere i sigurnosti da se istina očituje u religioznom sadržaju. Tako temeljna pitanja, kao npr. odnos vjere i razuma, problem Isusa Krista i općenito doseg naše misli i spoznaje u području osnovnih kršćanskih misli i zasada, nalaze svoja bitna rješenja u istinitosti i sigurnosti kršćanskih shvaćanja.

Vjeran bogatoj francuskoj tradiciji ili, bolje, od nje izazvan, Guitton se zanimao za autentičnost kršćanskih izvora i ulogu Crkve. Čitajući u potaji Blondelovu *L'Action* i Loisyjevo osuđeno djelo *Evandjelje i Crkva*, Guitton se odlučio na svoje kapitalno djelo *Crkva i Evandjelje*. I tu je pokazao skrajnju studioznost i disciplinu. Povijesni aspekt Kristove misije i djelovanja Crkve ostaju temeljni elementi u zgradi misaonog i praktičnog poimanja kršćanstva, smatra Guitton.

Spomenimo još jedno važno područje rada i nadanja Jeana Guittona: ekumenizam; sam ga je promicao i na III vat. saboru radosno potvrdio. Unatoč svojim čvrstim stajalištima u pogledu istine i vjere, on se već od rane mladosti trudio da dade svoj doprinos katoličkoj otvorenosti, kršćanskom jedinstvu i uopće humanističkom zbližavanju ljudi.

Kao skladan završetak i vjerna sinteza svih spomenutih i nespomenutih Guittonovih djela nameće se njegovo intimno djelo *Što vjerujem*. Poruka je to i svjedočanstvo uvaženog znanstvenika, akademika, i iskrena vjernika današnjemu čovjeku. Uz niz drugih pisaca i mislilaca, koji su pisali u istoj kolekciji i pod istim naslovom, i on je sažeto iznio svoja uvjerenja i stajališta. Sjećam se istoimenog djela Françoisa Mauriaca, koje se pojavilo prije 11 godina; u uvodu mu je pisao stari akademik i nobelovac da je to njegova intimna, jedinstvena ispovijed vjere. Slično postupa i Guitton. Sažeto, jednostavno ali uvjerljivo sa svake stranice odsijeva čvrstoća i sigurnost njegova vjerskog uvjerenja. U ovo naše doba pokolebanih duhova i stajališta, u ozračju skepticizma i relativizma, Guitton čvrsto prijanja uz istinu koja izbija iz vjerske poruke.

Iako se s pravom može kazati da su Guittonov životni put i misaona potka njegova djela u cjelini dosljedni i koherentni, spomenimo ipak da je stari sljedbenik ili bar simpatizer pionira novih strujanja u raznim razdobljima različito gledao na službene crkvene akte i shvaćanja. Nije se on nikada udaljio od svojih temeljnih stajališta, ali se znao zanositi za novim putovima i metodama. Pouget, Portal, Newman, Lagrange,

Chevalier, pa i Loisy i Blondel mnogo su značili u njegovu životu. Namećali su mu pitanja i otvarali nova obzorja. Ono što je Newman napisao da je g. Stephen tražio od njega novu filozofiju, razvijeno kršćanstvo, koje bi moglo odgovarati našem vremenu, Guitton je shvatio kao opći zov suvremenog čovjeka i zato se i sam okrenuo prema novim istraživanjima koja su mu obećavala novu sintezu. Mučio ga je, naime, žalac Alainove uzrečice: Katolik ne mora misliti. Netko misli za njega. Stoga je Guitton nastojao misliti uvjeren »da kritičko rješenje neće srušiti vjeru, nego je naprotiv, ojačati dajući joj potvrdu informirane i produktivne znanosti«.

Pa ipak, danas, taj znanstveni zanesenjak i dubokoumni katolik, sudionik na drugom vatikanskom saboru, osjeća u naše doba pritisak naglih kretanja i subjektivizma tako da se zaustavlja i skreće prema otvorenoj kritici suvremenih rizika i izazova. Skrajnje dosljedan i osjetljiv na sva skretanja, on se ne može pomiriti ni s kojim odstupanjem od čvrste vjere i sigurne istine. Uvjeren da su sigurnost i istina temelj za prihvaćanje kršćanstva, Guitton odbacuje svaku neodlučnost, pomutnju i sumnju u kršćanskim redovima. »Najviše me pogađa«, potvrđuje on, »kad se nekadašnja sigurnost u bitnim stvarima vjere, koja je, doduše, katkada bila previše trijumfalistička, želi nadomjestiti nekom vrstom nemira i nesigurnosti.« Jednom riječi, čvrst i dosljedan u svojem uvjerenju, Guitton osjeća današnju krizu kao krizu vjere, stoga kritizira nesigurnost i relativizam koji se iz društvenih nauka uvlače pomalo i u religiju.

Zna on, doduše, da se i u Crkvi katkada gledalo odveć jednostrano i da je u tom smislu Sabor mnogo doprinio i učinio (u pogledu liturgijske obnove, moralke, posuvremenjenja, ekumenizma, zbližavanja ljudi i teologije zemaljskih vrednota), ali svako skretanje s puta sigurne transcendencije objavljene vjere i religiozne misli prema pukom imanentizmu i ovostranosti kao jedinjoj i pravjoj veličini i vrijednosti muči Jeana Guittona i on, dosljedan u svojoj istini i vjeri, opominje: »Danas smo u opasnosti da zbog svojevrstne inverzije smatramo vertikalne istine simbolima horizontalnih istina i tako dolazimo u opasnost da, čuvajući vanjsku formu vjere, zaboravimo na ono što je u njoj bitno.« — Upravo ta bit, temeljni sadržaj, zaokuplja Guittona. On se ne protivi obnovi i promjenama, ali se boji »da prilikom mijenjanja ne bude stavljena u pitanje bit«, ističe on u knjizi *Što vjerujem*.

Ta bit, što zaokuplja našega pisca, zadire u temeljne postavke kršćanske vjere i nauke. Ona se, napominje Guitton, svodi na tri središnja poglavlja našega Creda: Bog, Krist i Crkva, oko kojih se nižu sve druge istine. Tu ne smije ništa doći u pitanje. Temeljne istine, koje je kršćanstvo trajno ispovijedalo, moraju trajno ostati temeljnim istinama — poruka je Jeana Guittona i njegove knjige *Što vjerujem*.

Sve misli i niti te poruke izviru iz čvrste i sigurne vjere, tkaju iskrena svjedočanstva i svijest, pletu životne postavke i akcije, odaju skladan lik vjernika i mislioca, koji svu svoju ljudsku sudbinu i smisao svojega bića neprestano potvrđuje i otkriva u novom opravdanju religioznog prihvaćanja.